

Antakalnio šaltiniai ir aliuvinis miškas

Neries natūrali pakrantė – neįkainojama vertybė, kurią būtina saugoti.

Neries slėnis yra gamtinis karkasas, kuris jungia sostinės centrą su žaliaisiais užmiesčio plotais, saugo ekologinę pusiausvyrą, stabilizuoja kraštovaizdžio natūralumą, didina estetinę vertę bei suteikia žmogui gyvenimo kokybę. Antakalnyje į šaltiniuotą Neries pakrantę gausiai srūva paviršiniai ir požeminiai vandenys nuo aukštų Šveicarijos, Sapieginės kalvyno šlaitų. Daugelyje vietų šie šaltiniai ir upeliai atsiveria į upės vagą, ilgą laiką vilniečiai gerė jų švarų vandenį.

Netoli Vilniaus universitetinės Antakalnio ligoninės lėkštame Neries terasos šlaite išlikusi natūrali gamtinė teritorija, atitinkanti Europos Bendrijos svarbos saugomų buveinių kriterijus. Retų ir sparčiai nykstančių buveinių apsaugą numato Buveinių direktyva, joms išsaugoti vertingos gamtinės teritorijos apjungiamos į Europos ekologinį tinklą – NATURA 2000. Šioje vietovėje aptinkamos dvi į Buveinių direktyvą įrašytų tipų buveinės: **7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės ir 91E0 Aliuviniai miškai**. Buveinės atpažįstamos pagal būdingus geografinius požymius, jas formuojančius gamtinius fizinius ir biologinius veiksnius bei jų struktūrą.

Nekalkingų šaltinių ir šaltiniuotų pelkių buveinę sudaro Neries upės pakrantėje gausios šaltinių versmės, vandens upeliai, klampynės. Pusapvalio sufozinio cirko dugnu gausiai srūva gruntinio vandens srovelės, kurios vietomis sudaro klampų, sunkiai praeinamą, įmirkusį plačialapių ir smulkialapių brandoką mišką. Šaltinių ir šaltinių upelių plote gausu tipinių ir būdingų *Nekalkingų šaltinių ir šalti-*

niuotų pelkių buveinės rūšių. Iš tipinių žolinių augalų rūšių teritorijoje gausiai auga karčioji kartenė ir upelinė veronika, pražangialapė blužnutė, sparnuotasis bervidis. Iš tipinių samanų rūšių gausumu išsiskiria papartinė šaltinutė, pasitaiko paprastoji maršantija. Iš buveinei būdingų rūšių gausumu išsiskiria žoliniai augalai: gelsvalapė usnis, miškinė žliūgė, į tankius kitų rūšių sąžalynus

Aliuvinų miškų buveinei priskiriami upių slėnių laidžiuose, geros aeracijos dirvožemiuose įsikūrę plačialapių medžių, dažniausiai juodalksnų ir uosių miškai, periodiškai užliejami pavasarių potvynių arba nuolat drėkinami šaltinių. Žolių dangoje paprastai auga drėgmėmėgių, nitrofilinių rūšių augalai. Šioje vietovėje hidrologinės buveinės sąlygas lemia šaltiniai ir tik palei upės vagą esanti ploto dalis užliejama potvynių. Vyrauja perteklinę drėgmę išstveriantys medžiai: baltalksnis ir juodalksnis, paprastasis klevas, pasitaiko kalninė guoba, paprastasis uosis. Brandžių medynų plotai

įsiterpia pelkinė kreisvė, rožinė ožkarozė, pelkinė neužmirštuolė. Stebimos būdingos samanų rūšys – pelkinė dygutė ir vingialapė lapūnė. Tokią būdingą induočių ir samanų rūšių sudėtį lemia gausios šaltinių versmės. Iš plačios riedulingos versmės išteka smėlėto dugno, virš 100 metrų ilgio gilokai įsigrauzęs šaltinio upelis, prieš upės pylimą sutekantis į apskritą vandens telkinį su gausia, drėgmę

nedideli, tačiau bendrijų struktūra ir rūšių sudėtis pakankamai tipinga. Krūmų arde gausiai auga paprastoji ieva. Gana dažnai aptinkama sumedėjusių vijoklinių augalų rūšis – paprastasis apynys, kuris priklauso buveinės tipinėms rūšims. Retokoje žolių dangoje vyrauja tipinės rūšys: karčioji kartenė, pražangialapė blužnutė ir kašubinis vėdrynas. Iš būdingų žolinių augalų rūšių gausiai auga paprastoji garšva. Kitų būdingų rūšių augalai negausūs, bet jų įvairovė gana didelė: miškinė strugė, gelsvalapė usnis, pelkinė kreisvė, skėstalapis papartis, geltonoji žiogagė,

mėgstančia augalija. Virš upelio vagos bei šaltiniuose versmėse gausu nuvirtusių, apsamanojusių medžių. Iš pietų pusės šaltiniuotas plotas ribojasi su greta esančia pieva ir sporto aikštynu. Statant ligoninę ir tveriant teritoriją tvora, dalis šaltiniuotos buveinės buvo užpilta.

šliaužiančioji tramažolė, geltonžiedis šlamutis, šliaužiančioji šilingė ir kiti. Gausiai auga tipinės rūšies samana vingialapė lapūnė, aptinkamos būdingos rūšys – gaubtoji gražiasnapė ir žalioji trumpė. Buveinėje įvairiomis kryptimis srūvantys šaltiniai bei požeminiai vandenys suteka į ežerėlį, o visoje teritorijoje gausu neįžengiamų klampynių, paparčiais bei miškinėmis žliūgėmis apaugusių kemsynų. Natūralumą didina susipynę, suvirte medžiai, krūmai su vijokliniais augalais ir samanomis.

Antakalniečių bendruomenė kviečia saugoti ateities kartoms reliktines poledynmečio buveines, kurios didina Antakalnio ir Vilniaus miesto gamtinio kraštovaizdžio įvairovę. Bendromis pastangomis mažinkime šaltiniuotų plotų ir aliuvinio miško pažeidimų grėsmes.

Tekstas: Nijolės Balčiūnienės ir Dalytės Matulevičiūtės
Nuotraukos: Nijolės Balčiūnienės ir Dalios Šakenytės.
Informacinis stendas įrengtas Antakalniečių bendruomenės iniciatyva.

